

Kuvituskuvat: Loppukesän laiduntunnelmia. Kuvaaja Viivi Honkimaa

Ehkäise ähky – laitumelta sisäruokintakaudelle siirtymisessä huomioitavaa

Laidunkauden lähestyessä loppuaan on aika suunnitella tulevan talvikauden järjestelyjä. Hevosen ruoansulatusjärjestelmälle nopeat muutokset ovat vaikeita, ja alkusyksy onkin tyypillistä ummetusähkyjen aikaa.

Vuonna 2015 julkaistu englantilaistutkimus selvitti, miten hevosten juominen, ulostaminen ja lannan koostumus muuttuu hevosten siirtymässä laitumilta talliin ja kevyeen liikutukseen. Tutkimuksessa vertailtiin hevosen suoliston liikkeitä tämän siirtymäjakson aikana, ja myös sitä, kauanko siirtymä vaatii aikaa. Havainnot auttavat ymmärtämään, miksi sisäruokintakauden rehuihin siirtyminen lisää niin helposti ähkyriskiä.

Tutkimuksessa mukana olleet hevoset olivat englantilaisia armeijan omistamia ratsuja. Näillä hevosilla ei ollut ähkytaustaa viimeisen 12 kk aikana, ne olivat saaneet loishäädöt ja olivat kliinisesti terveitä tutkimuksen alkaessa. Mukaan valitut seitse-

män hevosta olivat 6-10-vuotiaita ruunia sekä yksi tamma. Ne olivat irlantilaisia risteytyshevosia, hollantilainen puoliverinen ja ylämaanponi (highland), säkäkorkeudeltaan 133-173 cm ja arvioitu paino 500-800 kg. Keskimääräinen lihavuuskuntoluokitus oli 4.

Tutkimuksessa tarkkailtiin hevosia laidunolosuhteissa (laidun <2 ha) ja kahden viikon ajan talliin siirtymisen jälkeen. Hevosten ruokinta muuttui ilman totutusaikaa. Niiden suoliston liikkeitä seurattiin ultraäänitutkimuksin, ja seurattiin hevosten juomista, lannan koostumusta sekä määrää.

Kaikki hevoset olivat laiduntaneet vähintään kolme viikkoa ennen tutkimuksen alkua. Ne laidunsivat ympäri vuorokauden,

niitä ei ruokittu lisärehulla, vettä ja suolakivi oli koko ajan saatavilla. Hevosia ei laidunaikana liikutettu ihmisen toimesta. Talliolosuhteisiin siirryttäessä hevoset siirtyivät heinäruokintaan ja niitä liikutettiin ensimmäisellä viikolla kävelykoneessa 2x 30 min ja toisella viikolla aloitettiin tunnin mittainen kevyt liikutus per päivä.

Hevosten juominen lisääntyi selvästi talliin siirryttäessä. Laidunoloissa 500 kg painoinen hevonen joi noin 15 litraa vuorokaudessa, tallissa kulutus kasvoi lähes 32 litraan vuorokaudessa. Lisääntyneestä juomisesta huolimatta hevosten lannassa olevan veden määrä ei kuitenkaan lisääntynyt, päinvastoin lanta oli kuivempaa talliolosuhteissa, ja sen määrä väheni. Suoliston liikkeissä

tapahtui eniten muutoksia ensimmäisten viiden vuorokauden aikana sisäruokintaan siirryttäessä.

Tämän tutkimuksen aikana hevosten pito-olosuhteet ja ympäristötekijät pysyivät samanlaisina, joten rehujen, liikunnan ja ruokinta-aikataulun muutosten voidaan todeta vaikuttaneen eniten tuloksiin. Suoliston hidastuneet liikkeet ja lannan kuivempi koostumus muodostavat riskin ummetusähkylle.

Mikä kaikki muuttuu laidunkauden päättyessä?

Sisäruokintakauteen siirryttäessä huomioitavia seikkoja on useampia: ensinnäkin riittävän pitkä (mielellään parin viikon) totutusjakso, jonka aikana uusiin rehuihin siirytään asteittain. Erityisen herkkiä suolistomikrobit ovat sokeri- ja valkuaispitoisille rehuille.

Paitsi rehut, ähkyriskiin vaikuttavat myös ruokintakertojen määrä ja jakautuminen vuorokauden aikana, sekä hevosen saama liikunta. Ihmisen toteuttama liikutus on usein hyvin erilaista kuin hevosen omaehtoinen liikuskelu. Jälleen kerran voidaan todeta, että hevonen on luotu liikkumaan ja asia kannattaa huomioida myös tarhojen

ja pihattojen suunnittelussa. Rauhallinen, mutta pitkäkestoinen kävely tukee myös suoliston normaalia toimintaa.

Muutostilanteita myös muulloin kuin syksyisin

Todettakoon vielä, ettei hevosen tarve maltillisuuteen ja asteittaisiin ruokintamuutoksiin koske vain siirtymistä laitumelta talliin, vaan aivan kaikkina vuodenaikoina on tärkeää pitää malti mukana muutostilanteissa.

Paitsi kotitallilla, myös esimerkiksi yön yli tapahtuvilla valmennus- ja kilpailumatkoilla nämä seikat on hyvä huomioida. Tätäkin tutkimuspapereita lukiessa mieleen nousee ajatus, miten tärkeää on suunnitella hevosen kanssa tehtävää matkaa kokonaisuutena, ei vain suoritusten osalta.

Vierastalleissa majoituttuessa hevosille on harvoin tarhausmahdollisuutta. Omanlaisensa stressitila hevosen elimistölle muodostuu jo siitä, että se saattaa seisoa suoritusten ulkopuolisen ajan karsinassa, jos ihminen ei järjestä muuta liikkumismahdollisuutta vuorokauden aikana. Kuljetuksetkin ovat osaltaan erikoistilanteita, ja sitä enemmän ne rasittavat, mitä pidempi matka on kyseessä. Hevosten kävelyttäminen taluttaen ja liikuttelu valjaissa tai ratsain

onkin hyvä käytäntö, jota moni hyödyntää kilpailupaikoilla myös suoritusten ulkopuolella. Onhan siitä hyötyä myös lihaksille ja mielelle.

Suolistohyvinvoinnin kannalta lienisi myös suotavaa, että matkalla olisi mukana ensisijaisesti omat tutut rehut, jottei samaan poikkeustilanteeseen tulisi vielä lisäksi äkillisiä rehumuutoksia (kotirehusta ostorehuun ja päivän tai parin päästä takaisin). Juomisen valvonta ja hevosen yleinen jatkuva seuranta lienevätkin jo itsestäänselvyksiä hevosten kanssa matkustaville.

Viivi Honkimaa

Lähteet ja lisälukemista:

Williams, S., Horner, J., Orton, E., Green, M., McMullen, S., Mobasheri, A. and Freeman, S.L. (2015), *Gastrointestinal changes in horses moved from pasture to stabled management*. *Equine Vet J*, 47: 96-100. Saatavissa: <https://doi.org/10.1111/evj.12238>

Hevostietokeskus: Sisäruokintakauteen siirtyminen <https://hevostietokeskus.fi/i/ruokinta/ruokintasuunnittelu-ja--kaytannot/sisarukintakauteen-siirtyminen>